

Fritt redskapsvalg og områdeforvaltning

Jahn Petter Johnsen og Trine Holm Larsen
Norges fiskerihøgskole, Universitetet i Tromsø
Kontakt: Jahn.Johnsen@uit.no

Innhold

- Utgangspunkt
- Hvordan forvalte natur?
- Hensikt
- Historie
- Hovedtyper reguleringer
- Problemstillinger for framtida

Utgangspunkt

- Økologi, administrative behov og politiske mål er i dag bakt inn i de ordinære redskapsreguleringene
- Hvis disse reguleringene faller bort gjennom fritt redskapsvalg, betyr det ikke at økologiske, administrative og politiske hensyn faller bort
- Tvert i mot vil de måtte løses på andre måter
- Et svar vil da kunne bli en mer omfattende område/ areal forvaltning

Hvordan forvalte natur?

- Gjennom regulering av menneskelig atferd
- Atferden reguleres ved hjelp av forvaltningsobjekter som er grunnlag for reguleringsmekanismer
- Forvaltningsobjektene er ikke de naturlige objektene (for eksempel fisk) som finnes i naturen, men modeller av de naturlige objektene
- Fiskerireguleringer er definert ut fra hvordan fiskernes antatte atferd påvirker modellbestander

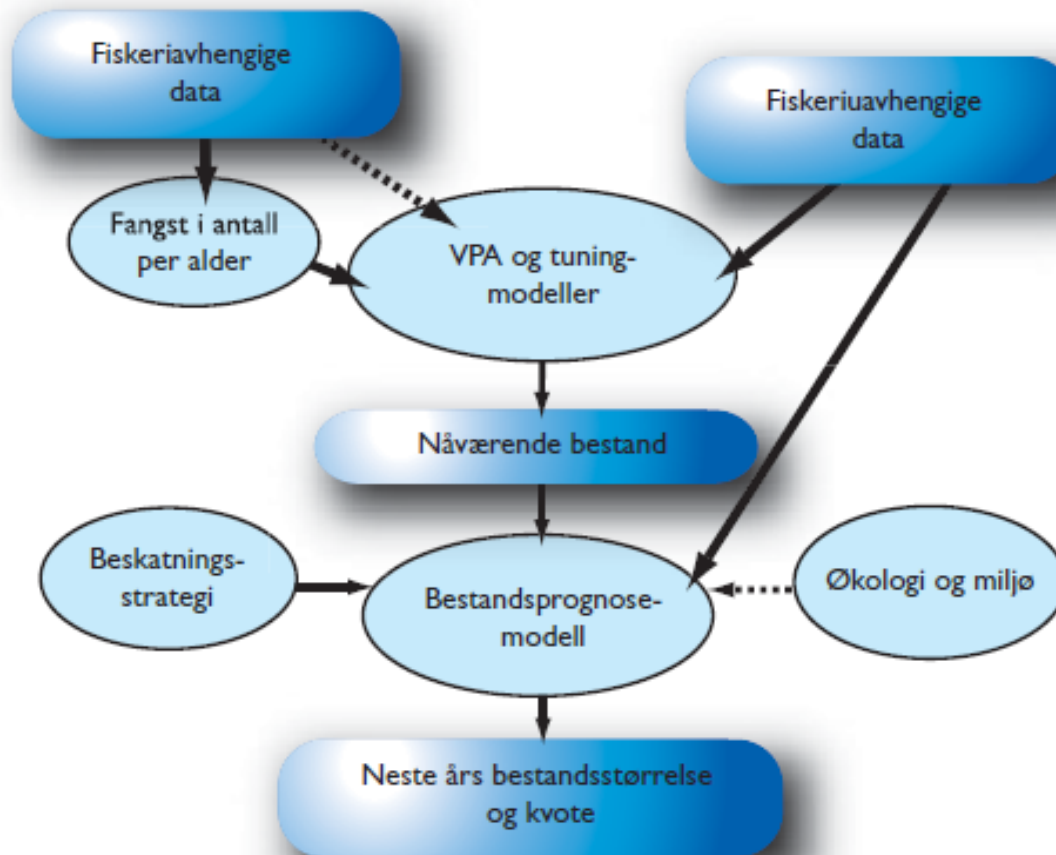

Hvordan skapes et forvaltningsobjekt?

MENGDÊMÅLING AV FISK

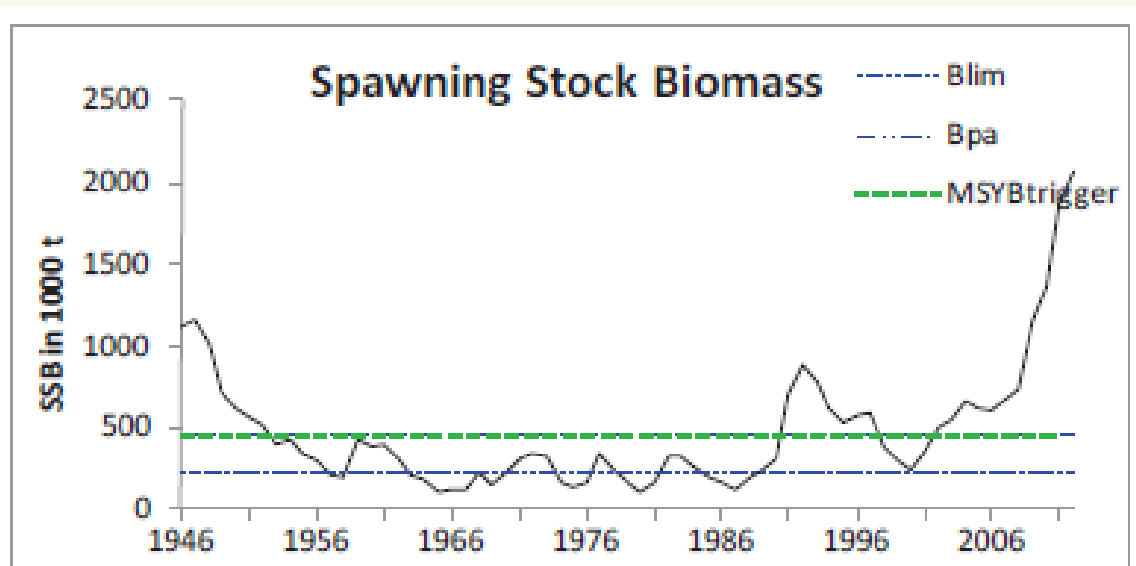

Figur 1.3

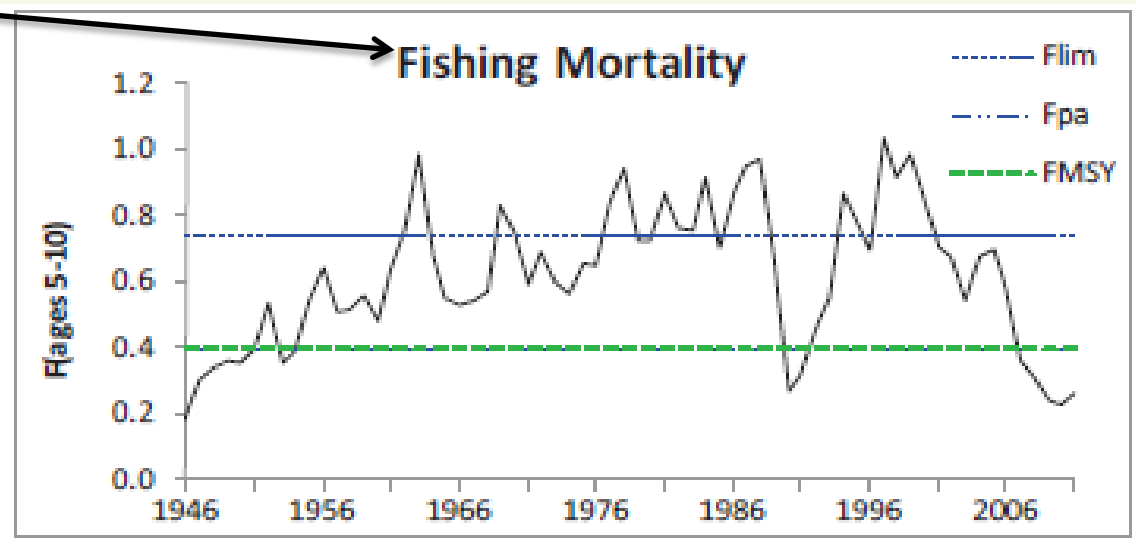
Diagram som viser standard bestandsberegningssprosess.
Schematic illustration of a standard assessment procedure.

Fra Nedreaas, K. 2003. Fra målebrett til kvote. HI:Bergen

Nordøstarktisk torsk

Effekt av fiskeratiferd

«Den forvaltede fiskebestanden»

- Ikke det samme som fisken i sjøen
- Gjennom vitenskapens modeller og simuleringer skapes forvaltningsobjektet “fiskebestanden” som vi benytter til å utforme reguleringer
- Modelleringer av fiskebestander er startpunktet i en kjede av institusjonaliserte forvaltnings- og reguleringspraksiser

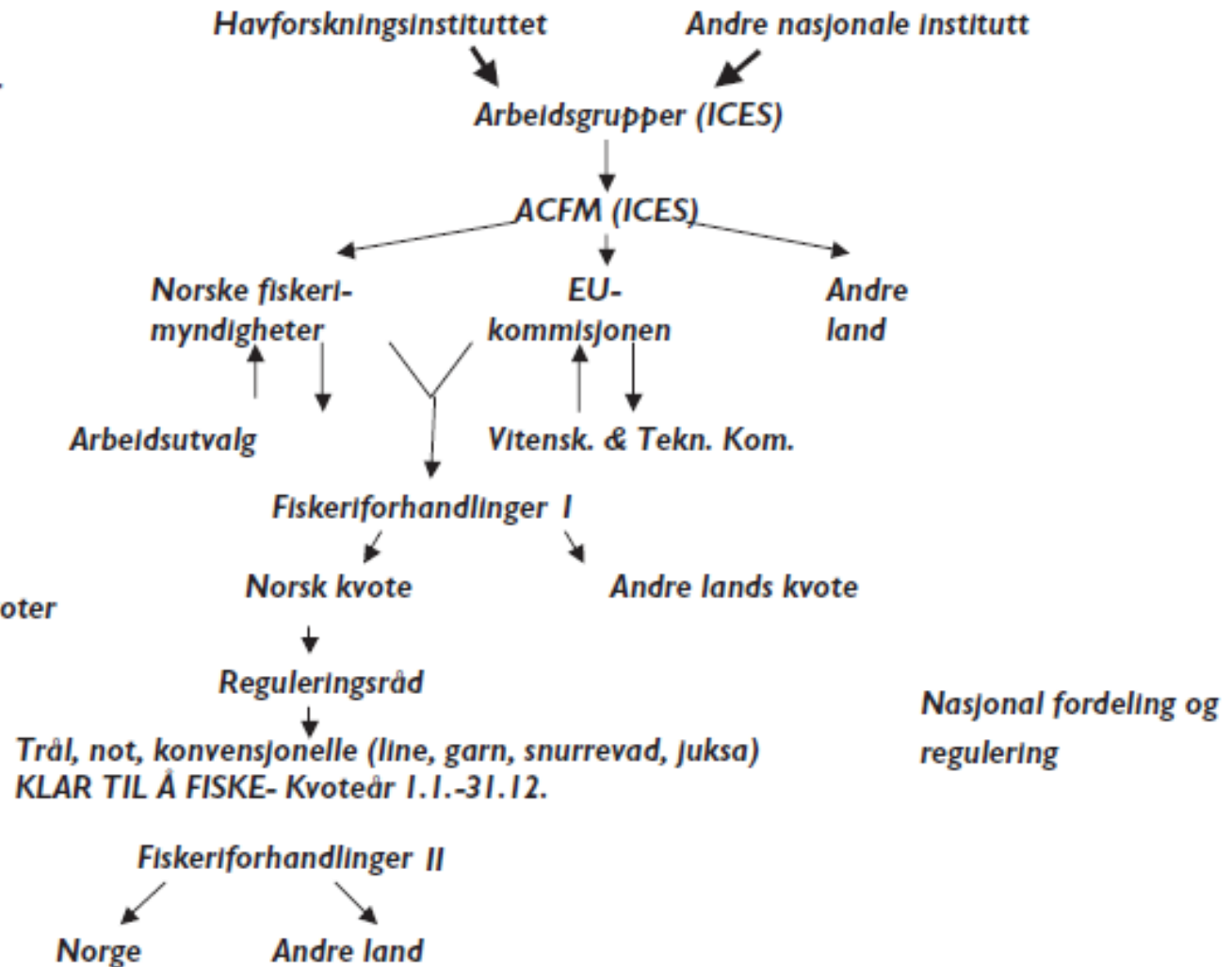
Data
Analyser

Bestandsberegninger
Prognoser

Anbefalinger, TAC

Vurdering

Fastsettelse
TAC og nasjonale kvoter

Hva er areal/område?

Det er viktig å forstå «areal» som et **forvaltningsgrep**, en relativt **tom administrativ, romlig kategori** som kan fylles med det som man i det enkelte tilfelle måtte være interessert i.

En **kompleks og uoversiktlig flerdimensjonal virkelighet projiseres ned til et todimensjonalt plan og omgjøres og abstraheres til et flateinnhold**. Areal vil vanligvis være en samlebetegnelse eller et fortettet uttrykk for en rekke andre kvaliteter som møtes i et areal eller geografisk punkt. (Arealutvalget 2011:13)

Område som forvaltningstiltak og objekt

- Områdeforvaltning kan både være et forvaltningstiltak/instrument for å oppnå andre forvaltningsmål – for eksempel å beskytte yngel
- Men sjøområdet kan også være en ressurs i seg sjøl, når tilgangen til areal begrenser tilgangen til å kunne fiske
- Den «romlige» vendinga i marin forvaltning som nå skjer blant annet som følge av en sterk satsing på marin arealplanlegging i Europa bidrar til å etablere sjøområde som et eget forvaltningsobjekt

Økosystembasert tilnærming og områdeforvaltning

- Skifte i tilnærming og fokus fra brukerrettigheter til brukerpåvirkning på økosystemet
- Rettigheter, påvirkning og ansvar ses i større og større grad i sammenheng
- ØB fokuserer på økosystemfunksjon og dynamikk
- Sammenhenger mellom aktører og komponenter
- Marin planlegging og områdeforvaltning kan sees som en bevegelse mot en mer økosystembasert forvaltning

Historiske målsetninger for områderegulering

- Områdereguleringer er regulering av fiskeaktivitet i definerte områder. Permanent eller midlertidig
- Fram til ca. 1990 – TILGANG TIL OMRÅDER
  - Sikre at fiskerne fikk plass til å fiske (bruksregulering)
  - Område er en ressurs
- 1990 – 2000 - OMRÅDER/RESSURS
  - Fortsatt fokus på bruk, men mer fokus på å bevare ressursene (ressursforvaltning), områdeforvaltning er et forvaltningsinstrument
- 2000 – 2010 - RESSURS
  - Kysttorsk, naturvern, landskapsvern, seismikk, olje
  - Område er både ressurs og instrument
- 2010 – til nå - RESSURS/OMRÅDER
  - Oljearealer mer inn i bildet
  - Økologi, helhetstenkning, område er ressurs og instrument.

Begrunnelse og funksjon

- Tre begrunnelser og funksjoner:
  - Økologisk
    - Eks. yngelvern, kysttorsk
    - Habitatvern
  - Administrativt/praktisk
    - Havdeling
    - Ordensregler
    - Brukskonfliktshåndtering
  - Politisk
    - Trålfrie soner og henstilling om fiske utafor 12 NM.
    - Beskytte bestemte flåtegrupper

Økologisk

- Beskyttelse av gyteområder
- Beskyttelse av juvenil fisk (permanent og i sanntid)
- Oppbygging av nedfiskede arter (kysttorsk, uer,..)
- Forvaltningsmål for stasjonære populasjoner (hummer, tare)
- Beskyttelse av sårbare bunnhabitat (korallrev)
-
-

Kilde: Fiskeridirektoratet, Marine protected areas

Vern av kysttorsk

- Oppstart i 2004 i regi av Fiskeri- og kystdepartementet
- Mål: Å sikre fullt reproduksjonspotensial for bestandene
  - De største områdereguleringene:
    - Fra og med Varangerfjorden til og med 62°N
    - Heissafjorden
    - Borgundfjorden
    - Nordøyane
    - Henningsværboksen

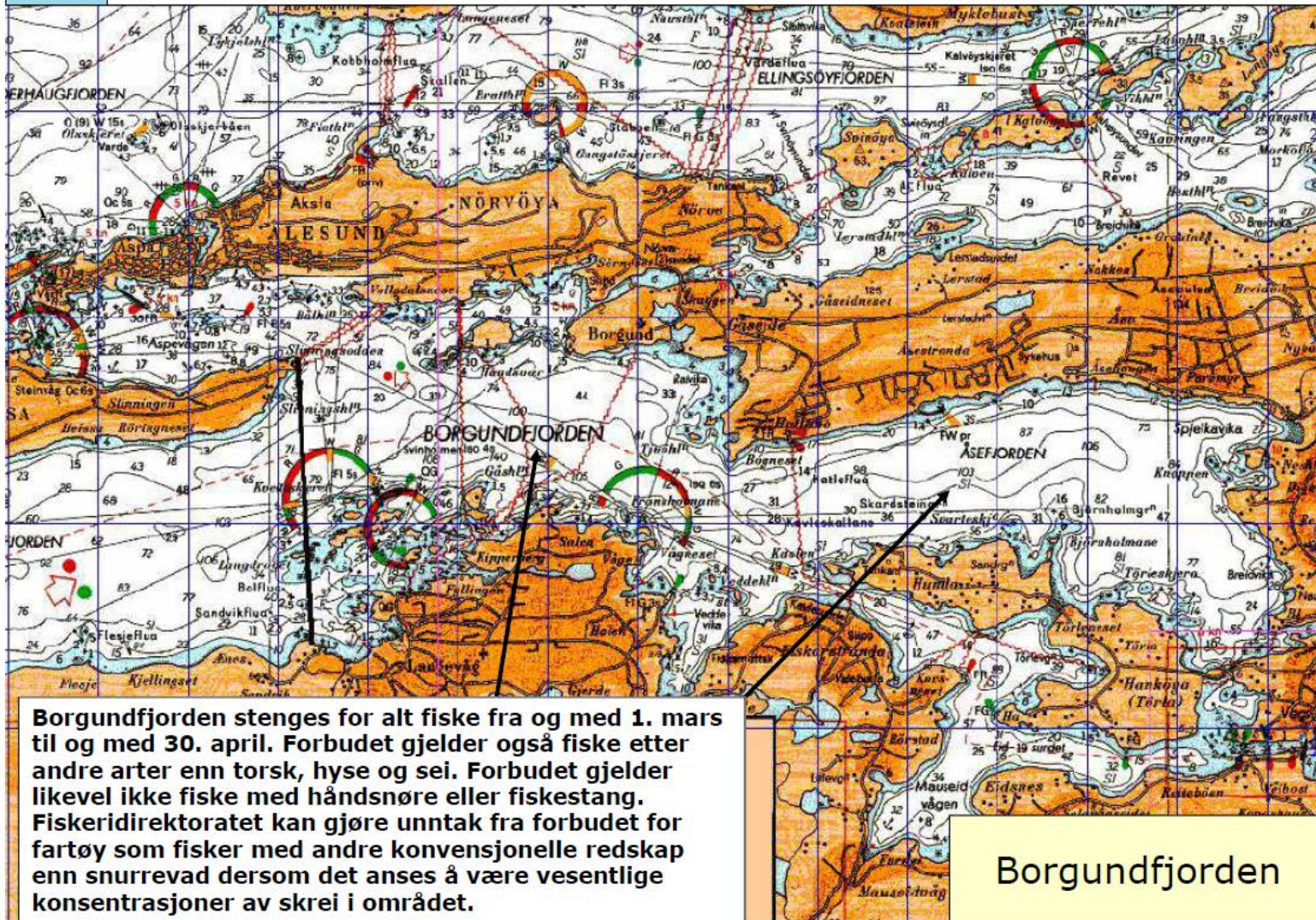

Vern av norsk kysttorsk

FKD
FISKERI- OG KYSTDEPARTEMENTET

Verdier fra havet - Norges framtid

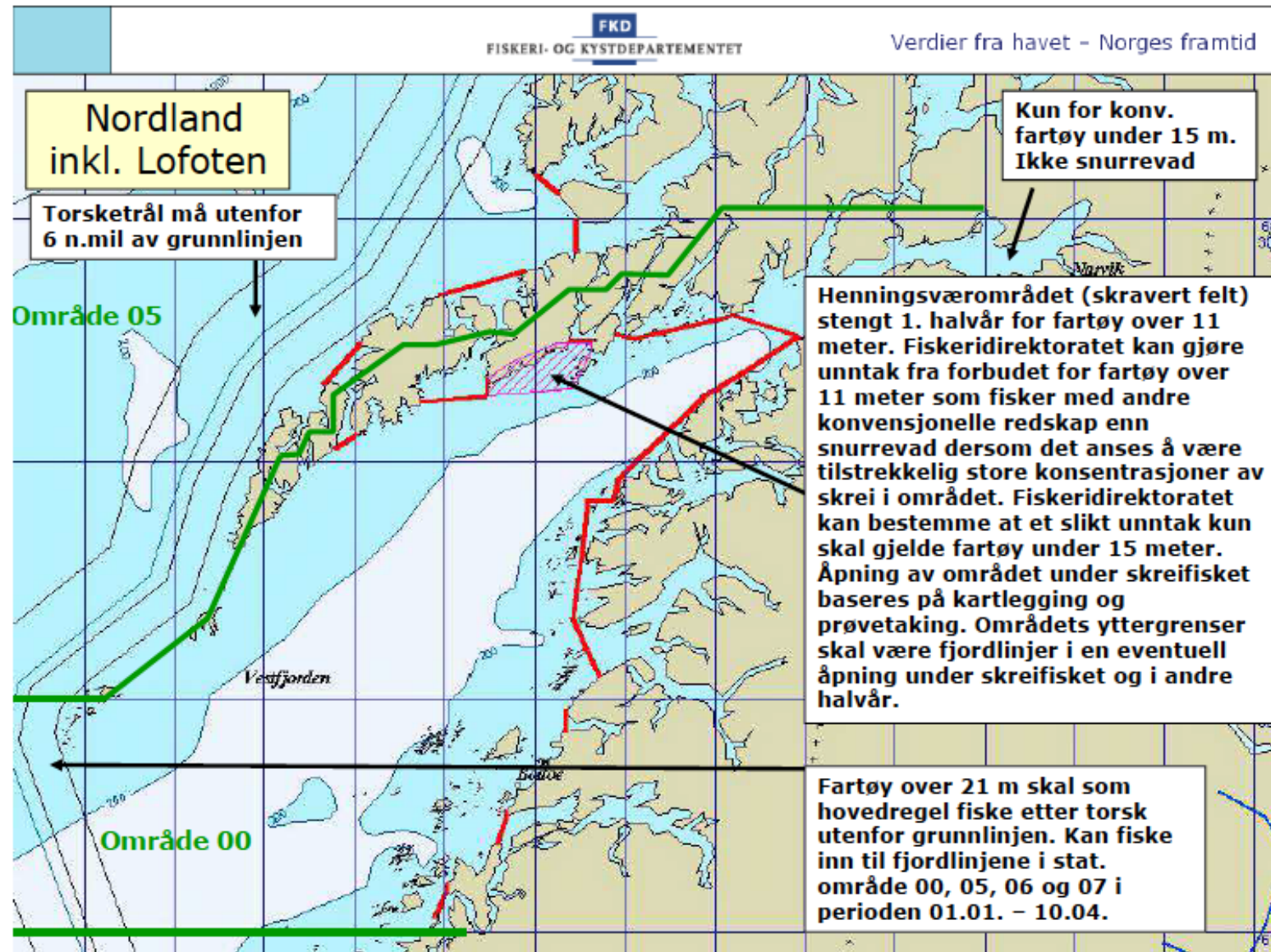
Borgundfjorden stenges for alt fiske fra og med 1. mars til og med 30. april. Forbudet gjelder også fiske etter andre arter enn torsk, hyse og sei. Forbudet gjelder likevel ikke fiske med håndsnøre eller fiskestang. Fiskeridirektoratet kan gjøre unntak fra forbudet for fartøy som fisker med andre konvensjonelle redskap enn snurrevad dersom det anses å være vesentlige konsentrasjoner av skrei i området.

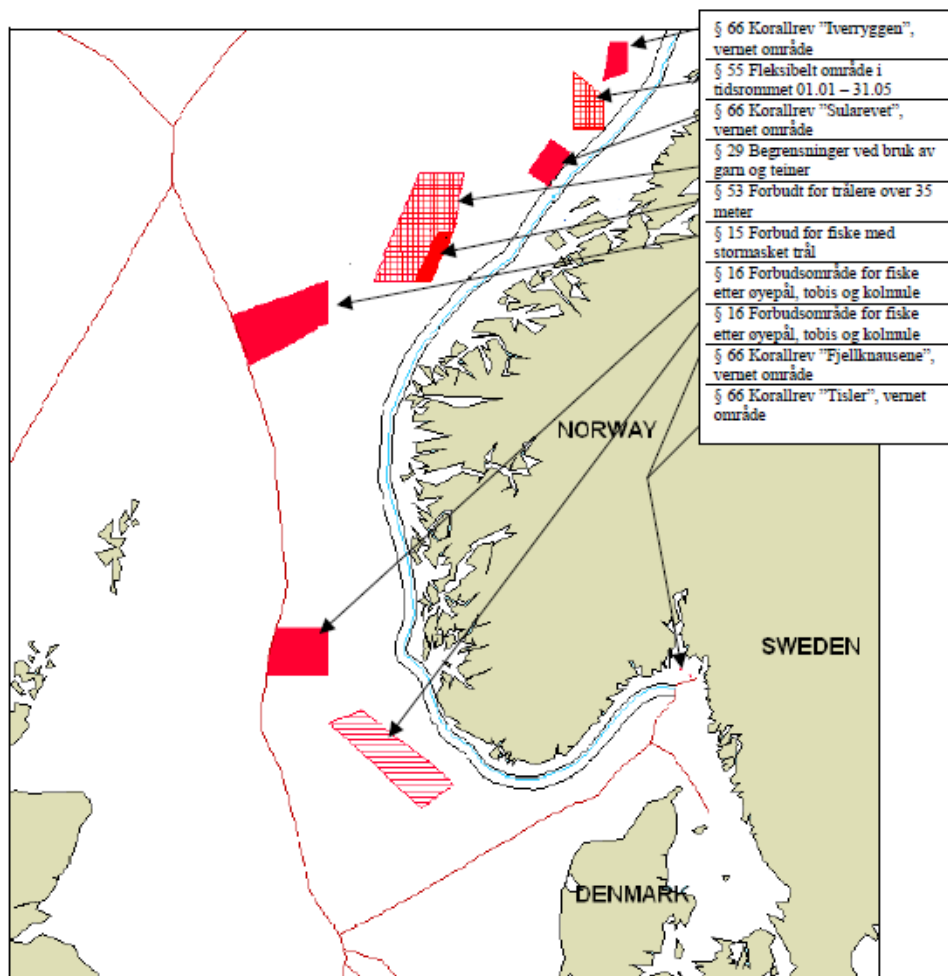
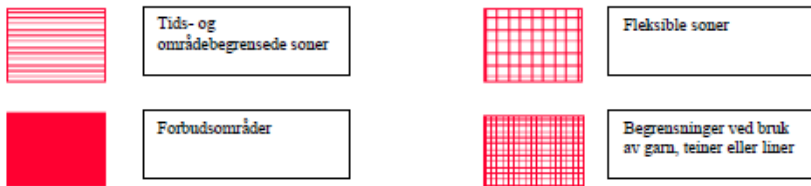
Borgundfjorden

Vern av norsk kysttorsk

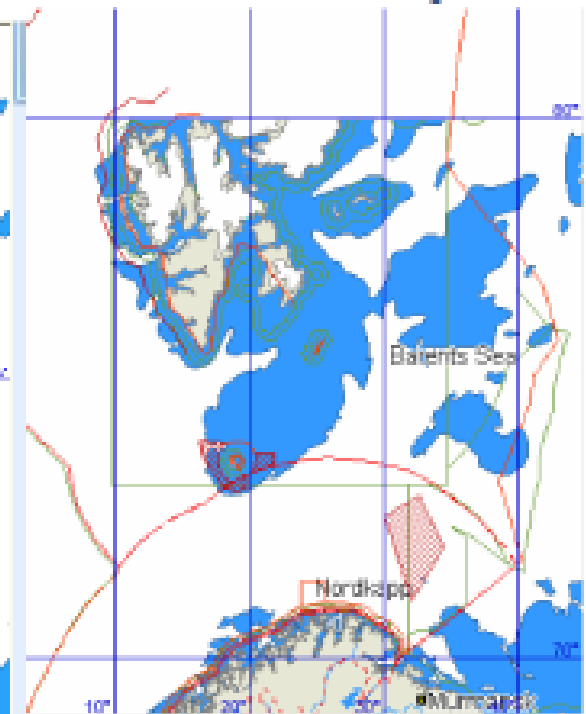
Real Time Closure

Barents Sea Monitoring Program – real time closures

Øversiktskart stengte felt torskefiske per 10.01.2012

Closed areas for cod trawling 22.05.2008

Aktsomhetsområder

- Mild form for Real Time Closure
- Stor innblanding av torsk og hyse i loddefangstene. Skal hindre ressursssløsing
- FiskDir og Kystvakta kan definere aktsomhetsområder basert på prøvetakninger
- Fartøy som fisker i området bes være spesielt oppmerksomme på problemstillingen og anmodes om å vise stor aktsomhet. Fartøy som fortsetter fiske i området og får ulovlig bifangst, kan påregne reaksjoner

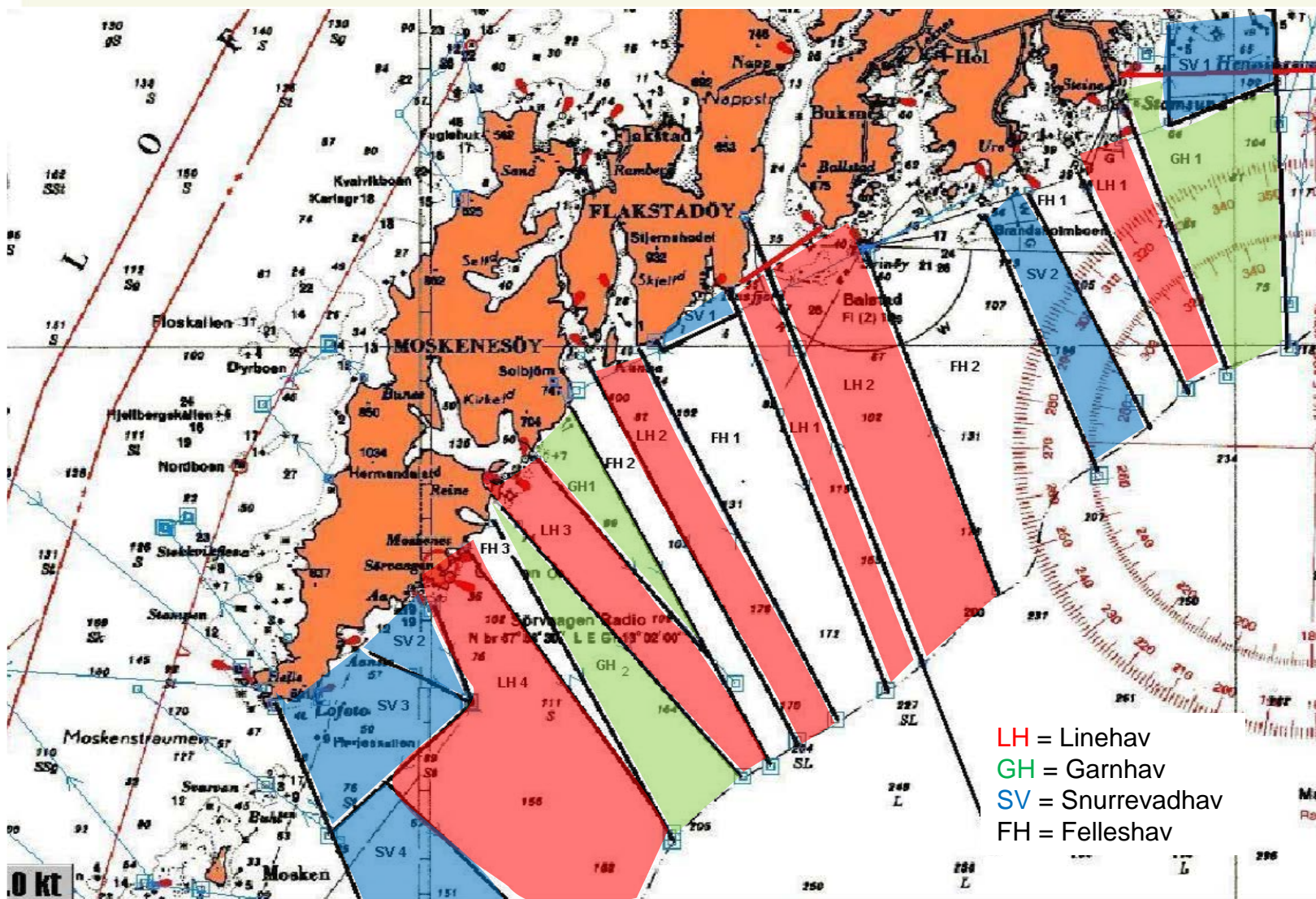
Administrativ regulering Utvalgsordningen (Lofotfisket)

- Oppsynsområder
  - Vanskelig å administrere
  - Oppsynsbåter
  - Deles i garnhav, linehav og snurrevadhav
- Brukergenerert
- Spesielle regelverk settes i verk avhengig av fisket
- Hensikt: Ro og orden mellom redskapsgruppene
- Tilgang på fiskefelt, unngå fortrenging

Eksempel havinndeling, Lofotfiske

Lokale reguleringer

- Gjelder for hele landet, knyttet til lokale ordninger
- «Alle» kan stille forslag til reguleringer i lokalsamfunnet
- Eget rådgivende utvalg i hvert fylke (sovende, men lovene gjelder)

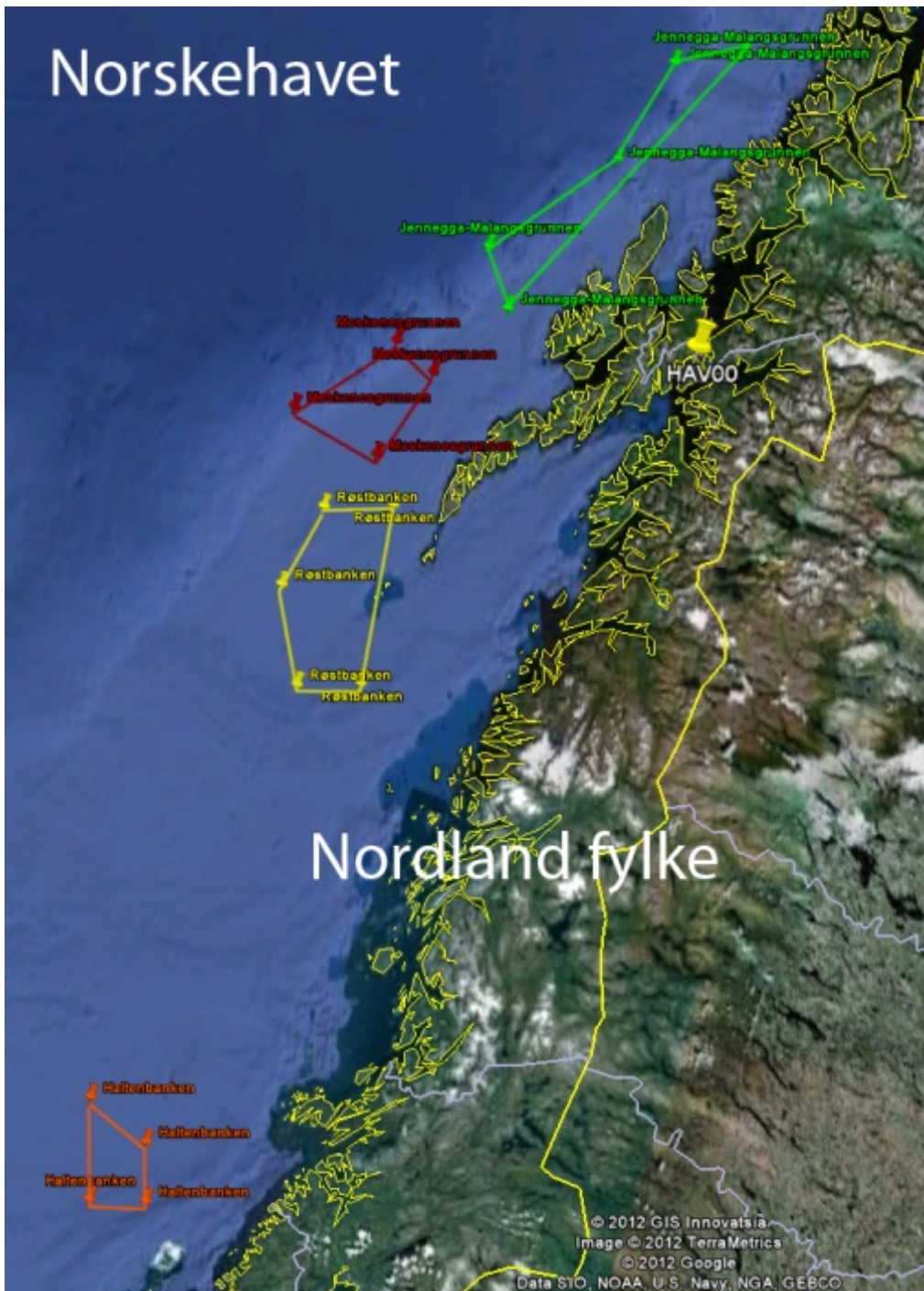
Politiske ordninger - Trålfrie soner og «fleksible områder»

- 1983, områder der fisket reguleres i bestemte tidsrom
- Ren redskapsregulering
- Effekt: «Ro og orden»
- Tre trålfrie soner
  - Forbud 1. okt. – 1. mars Nordbanken, Øverbanken
  - Forbud 20. okt. – 20. mars Jennegga-Malangsgrunnen
  - Forbud hele året Storegga (trålere over 35 m el 200 brt)
- Fire fleksible områder
  - 20. okt.–20. mars på Jernegga-Malangsgrunnen
  - 1. jan.–15. mai på Moskenesgrunnen og Røstbanken
  - 1. jan.–31. mai på Haltenbanken

Norskehavet

Trålfrie soner og «fleksible områder»

Eksempler

Målestokk: 5 000 000

Aktive - passive redskaper

Kartlegging for å redusere brukerkonflikter

Utfordringer

- Hvordan skal vi regulere områdebruken?|
  - Historisk bruk?
  - Økosystempåvirkning eller verdiskaping?
    - Hva er avgjørende for hvilke områder som skal kunne brukes av de ulike redskapene?

Problemstillinger for framtida - områder for hvem?

- Kriterier og indikatorer?
  - Naturverdi?
  - Konfliktpotensial
  - Lokal verdiskaping
- Hva skal veie tyngst?
  - hvis fisket som tradisjonelt har foregått på et bestemt område har høy verdi, men samtidig har store økosystemkonsekvenser (jfr taretråling i dag)

Arealbasert forvaltning i framtida

- Hva kan ivaretas gjennom arealbasert forvaltning:
  - Påvirkning på økosystem (ja)
  - Beskatningsmønster (ja delvis gjennom hvilke områder som åpnes)
  - Fangst og landingsmønster (i mindre grad)
  - Ordensregler og konfliktdemping (ja)
  - Flåtestruktur og bosetting (ja, fiske med bestemte redskap i et gitt område tillates bare forbeholdes fartøy i et geografisk område eller fartøy av gitte størrelser)

Forvaltningsmessige konsekvenser av å endre redskapsreglene?

- Det er mulig å ivareta mange hensyn gjennom områdeforvaltning
  - men i noen sammenhenger vil en slik forvaltning virke mer indirekte.
- En endring fra redskapsregulering (som gir et stabilt beskatningsmønster) til en områdebasert forvaltning vil trenge tid før den får etablert et mål på beskatningsmønsteret.
- Områdekonflikter vil kunne øke
- Lokale reguleringsutvalg vil kunne få mer å si
- Områderegulering er ikke bare et instrument, men tilgang til områder kan bli en knapp ressurs
- Nye måter å forvalte på – marin planlegging kan få betydning for fiskeflåten

Takk for oppmerksomheten!